

ERHARD W. PLATZECK, O. F. M.: *Die Lullische Kombinatorik*. Ein erneuter Darstellungs- und Deutungsversuch mit Bezug auf die gesamteuropäische Philosophie. Münster/Westf., D. Coelde Verlag, 1952. («Franziskanische Studien», XXXIV, 32-60, 377-407.)

ANTON PH. BRÜCK: *Der Plan eines lullistischen Lehrstuhles für Würzburg-1747-48*. Würzburg 1952. («Herbipolis Jubilans 1200 Jahre Bistum Würzburg. Festschrift zur Säkularfeier der Erhebung der Kiliansreliquien» = «Würzburger Diözesangeschichtsblätter», XIV-XV, 593-598.)

«*Studia Monographica et Recensiones*». Edita a Maioricensi Schola Lullistica Studiorum Mediaevalium. Vols. I (1947), II (1948), III (1949), IV (1950), V (1951), VI (1951), VII-VIII (1952). 44 pàgs., 64 pàgs., 80 pàgs., 110 pàgs., 68 pàgs., 70 pàgs. + 1 taula; (2) + 98 pàgs.

Las previsiones científicas del «Doctor Iluminado» y el «lulismo» en Hispano-América. Discurso pronunciado por ... ANTONIO REYES ... Mallorca, Maioricen. Schola Lullistica Studior. Mediaevalistic. (CSIC), 1950. 24 pàgs.

IGNACIO BLANES: *Ramón Lull (Raimundo Lulio)*. Comentarios acerca de las ideas del filósofo. Palma de Mallorca 1950.¹ 148 pàgs. + 1 lám.

MIGUEL MASSUTÍ Y ALZAMORA: *Sus obras lulianas*. Palma de Mallorca 1951. 152 pàgs. + 1 retrat. («Publicaciones de la Maioricensis Schola Lullistica Studior. Mediaevalisticor.», I.)

I. — Durant els seus anys d'estada entre nosaltres, el franciscà alemany P. Platzeck publicà estudis molt notables sobre l'Art i la Mística de Ramon Llull. Cridat a Roma per a exercir la càtedra d'Història de la Filosofia a la més alta institució d'estudis de l'Orde, la seva reflexió es polaritzà vers el problema cabdal de la univocitat i de l'analogia de l'ésser i les seves derivacions lògiques, matemàtiques i gramaticals; i, a propòsit d'aquest problema, escrutà les idees-mares dels grans pensadors franciscans — sant Bonaventura, Duns Scot — i d'altres filòsofs antics, medievals i àdhuc recents — Heidegger, per exemple —. Ric amb el botí de tan fructuoses recerques, el P. Platzeck ha projectat novament la seva atenció sobre la doctrina de Ramon Llull en una segona tanda d'estudis, uns dels quals han començat a aparèixer, mentre d'altres són anunciats per a un futur pròxim.

Els seus dos articles sobre la Combinatòria luliana, que recensionem ací, contenen una exposició crítica i un assaig d'interpretació alhora doctrinal i històrica de l'*Ars magna*, les més profundes que s'hagin donat fins ara. L'autor assenyala l'origen de l'Art en les circumstàncies personals de Llull, el qual la concebé originàriament com un instrument de contemplació, la transformà més tard en un art de conversió dels infidels i últimament en un mètode per a la invenció i demostració de tota veritat. Analitza tot seguit els diversos grups dels conceptes bàsics que integren l'Art Gran — les dignitats, els principis relatius, els objectes, les regles, els símbols —, així com la doctrina con-

I. A la coberta: IGNACIO BLANES MESTRE: *El Beato Ramón Lull*. Comentario a las ideas del filósofo. 1950.

nexa dels correlatius; i, a base d'aquesta anàlisi, descriu la gènesi i l'abast del sistema lògic lullian, i en descobreix al mateix temps els antecedents i la filiació. Arreconada per antihistòrica la interpretació de K. Prantl, el famós investigador de la lògica d'Occident, que no sabé veure en l'Art de Llull sinó una raresa inexplicable, el P. Platzeck mostra com Ramon Llull reeixí a entroncar les seves intuïcions genials amb l'autèntica tradició del pensament cristià que des de sant Agustí es continua fins al segle XII, sense descartar l'assimilació d'elements doctrinals de la literatura filosòfico-teològica dels àrabs. Així, cerca l'origen de la doctrina de les *dignitats* en sant Agustí, l'antecedent de la figura A en la idea de *l'esfera intelligible* de Plotí, el model del matemàtic en els mètodes demostratius de Boeci i dels pensadors de l'escola de Chartres, i l'exemple de la Combinatòria en la lògica d'Algazel. Això basta per a revelar el fons platònic de l'Art de Llull, que a la lògica conceptual d'Aristòtil, prevalent a l'Edat Mitjana i sobretot a la filosofia i teologia del segle XIII, oposa una lògica de les coses — ontològica —, capaç al seu entendre de demostrar per raons necessàries els articles de la nostra fe tant als cristians com als creients d'altres religions. A més d'aquests elements platònics i agustinians, en l'Art de Llull s'han infiltrat també elements de la Gramàtica especulativa, procedents de la tradició estoico-aristotèlica que ha perdurat més o menys visiblement al llarg de l'Edat Mitjana. El P. Platzeck persegueix el rastre d'aquesta tradició en l'enumeració lulliana dels principis relatius, en la figura T, en la llista de les nou regles i en la doctrina complementària dels tres correlatius que, malgrat ésser marginal a l'*Ars magna*, constitueix un mètode principal de demostració lulliana. Això vol dir que l'Art de Llull encobreix, en el seu fons, una lògica de la comparança i de l'analogia, així mateix d'ascendència platònica, molt pròxima a la lògica relacional d'avui. En una tercera fita, el P. Platzeck assenjala encara els elements, certament d'ordre secundari, que Ramon Llull assimilà de la lògica escolàstico-aristotèlica. D'aquí pren peu per a traçar un contrast impressionant entre la lògica de l'Escola i la que Ramon Llull volia oposar-li amb el nom de lògica dels *raimundistes*. Analtzats tots els elements de l'Art i descrita la peculiaritat de llur síntesi, el P. Platzeck assaja finalment una valoració de la Combinatòria lulliana i examina si fóra possible, i fins a quin punt, actualitzar-la en la filosofia d'avui.

L'espai ens manca per a un comentari més detallat del dens estudi del P. Platzeck, el qual, per a comoditat dels lectors poc coneixedors de l'alemany que s'hi interessin, serà traduït al castellà i divulgat pròximament en una revista especialitzada.

II. — El bibliotecari A. Ph. Brück, del qual recensionarem al darrer volum d'aquesta revista un primer treball sobre el lullisme maguntí, ha reprès el tema en un breu, però substanciós, article de col·laboració al volum commemoratiu del dotzè centenari de l'erecció del bisbat de Würzburg. Els estudis de Brück completen els del seu mestre Adam Gottron, a qui devem precioses notícies sobre l'edició maguntina de les obres de Ramon Llull i la figura del seu promotor, Ivo Salzinger. De les recerques de Brück es desprèn que el braç dret de Salzinger i el seu hereu espiritual fou Franz Philipp Wolff, assessor del Vicariat General i censor diocesà a Magúncia. Wolff donà censura favorable als tres primers toms de les obres de Llull; edità els toms quart i cinquè.

que Salzinger deixà preparats en morir, i ajudà a instaurar l'Institut Lullia de Magúncia, que es proposava de difondre les idees lullianes i crear un ambient propici a la continuació de l'empresa editorial en curs. Com a subregent de l'Institut i més tard com a regent, procurà introduir les doctrines del Doctor Il·luminat al Seminari de Magúncia, fins a ésser denunciat per «fanàtic seguidor» de Ramon Llull i privat de la docència pel Rector de la Universitat. Una temptativa de Wolff per a donar a conèixer les doctrines de Llull a Colònia fou tallada en sec de bell començ.

Després de recordar aquests antecedents, Brück ens revela ara una tercera temptativa de Wolff per a introduir la filosofia lulliana a la Universitat de Würzburg mitjançant la creació d'una càtedra especial, que ell havia d'exercir. Aprofità, per a obtenir-la, la disposició favorable del nou bisbe Anselm Franz von Ingelheim, que gestionà de l'Electeur de Magúncia la llicència per tal que Wolff pogués abandonar la seva diòcesi sense minva dels emoluments que li corresponien pel canonicat. L'Institut Lullia defensà la petició, i l'Electeur atorgà llicència per cinc anys amb dret a una part dels emoluments. L'ambició de Wolff, que volia una llicència indefinida i el dret a la totalitat dels fruits de la canongia, retardà la decisió. Mentrestant morí el bisbe de Würzburg i el succeí Karl Philipp von Greiffenclau, el mateix que, essent Rector a Magúncia, havia prohibit a Wolff l'ensenyament de les doctrines lullianes. Una vegada més, la causa lulliana trobava obstruït el seu camí i quedava per això greument compromesa.

Registrem amb goig i gratitud les recerques de Brück, del qual esperem que segueixi explotant el ric filó de materials referents al lullisme maguntí, existent als arxius locals de la seva diòcesi.

III. — L'Escola Lulliana de Mallorca, fundada el 1935, reconeguda canònicament com a institució de l'Església el 1943 i acollida des del 1949 al patronatge cultural del Consejo Superior de Investigaciones Científicas de Madrid, prossegueix, infatigable, la realització dels seus objectius fundacionals, bastant amples, que van des de l'estudi i la divulgació de la persona i l'obra de Ramon Llull a l'apostolat religiós i la defensa de la cultura occidental. Aquesta complexitat de fins obliga a jutjar amb una certa benevolència les seves publicacions, que no sempre responen a un interès estrictament científic.

Òrgan normal de l'Escola són els «Studia Monographica et Recensiones edita a Maioricensi Schola Lullistica Studiorum Mediaevalium», dels quals entre el 1947 i el 1952 han estat publicats els fascicles I-VIII. L'activitat de l'Escola en els seus diversos aspectes hi queda autènticament reflectida i hi troba ressò el moviment lullista mundial en forma de noticiaris, cròniques, recensions, bibliografies, necrologies, etc. La part més substantiva dels «Studia» consisteix en la publicació de les conferències organitzades per l'Escola, unes soltes i altres en cursos, o pronunciades pels seus nous membres en rebre el títol de *magister*. La qualitat d'aqueixos estudis és molt vària, i això ens excusa de mencionar-los tots. Registrarem, però, els més notables i que aporten un progrés als estudis lullians. Al fasc. I, el P. B. XIBERTA, O. C., replanteja sobre noves bases la qüestió de l'ortodòxia lulliana a propòsit del mètode per a la demostració dels dogmes; i el P. M. BATLLORI, S. I., hi assaja una primera síntesi d'història del lullisme. El fasc. II conté l'extret d'un paral·lel entre Averroes i Ramon Llull, traçat per KARL VOSSLER, i un article del Dr. F. SUREDA i BLANES sobre *Cábala i Lulismo*. El fasc. III insereix un extens estudi del Dr. F. ELÍAS DE TEJADA, sobre *El pensamiento político catalán medieval*

como trasfondo del mallorquín de la misma época. Anotem, del fasc. IV, un article del Dr. J. H. PROBST amb el títol *Le Bienheureux Ramon Lull ne fut pas kabbaliste*; i la reedició, en text corregit i millorat, de la notable monografia del Dr. E. M. PAREJA FERNÁNDEZ, sobre *El manuscrito lulliano Torcaz de la Biblioteca del Seminario de Canarias*, en la qual revelà l'existència a Canàries d'un manuscrit no examinat fins ara amb nou escrits lullians, cinc d'ells inèdits. El fasc. V publica una magnífica lliçó del Secretari de Pax Romana, Dr. RAMON SUGRANYES DE FRANCH, sobre *Ramon Lull, Docteur des Missions*, germen d'un estudi més vast sobre la missionologia del Doctor Il·luminat, que revalora un aspecte fonamental de la vida i la doctrina lullianes, poc o gens advertit fins ara. El fasc. VI conté: un article del P. ABILIO MARTINS, S. I., sobre la influència de la filosofia lulliana damunt la literatura portuguesa medieval; una notícia del Dr. ADAM GOTTRON sobre *Une messe lulliste du début du XVIIIème siècle*; unes breus notes de Mn. JOSEP TARRÉ sobre un quadrienni de producció lullística a València (1335-1338) i un llarg estudi del P. BARTOMEU SALVÀ, T. O. R., titulat *La cronología catalana en la Edad Media y la muerte del Beato Ramón Lull*, en la qual escateix aquesta data.

Amb el fascicle doble VII-VIII (1952) comença la publicació d'obres llatines inèdites de Ramon Llull, de les quals en són inserides cinc d'escassa extensió: *De ostensione fidei catholicae* i *De inventione Dei*, segons text transcrit per F. STEEGMÜLLER; *De vita divina* i *De Trinitate trinissima*, segons transcripció de PETER GÁLSZÉCS; i *De Deo maiore et Deo minore*, a cura de JOACHIM GIERS. S'hi acompanya, d'afegitó, una reedició de l'*Ars infusa* segons el text que Mn. S. GALMÉS publicà al vol. XVIII dels EUC. Salutem amb joia l'aportació lulliana de F. STEEGMÜLLER i els seus col·laboradors de Friburg de Brisgòvia, que ignorem si és un fet episòdic o el començ d'una empresa més vasta. Aquesta, si arribava a concretar-se, marcaria una fita importantíssima en el camí ascendent dels estudis lullians, que podria preparar el terreny per a una futura edició crítica de les obres llatines de Ramon Llull, digne complement a la reeixida empresa mallorquina d'edició de les «Obres originals» catalanes. Si hom vol assolir aquest bell ideal, caldrà partir de les bases establertes pel Dr. Jordi Rubió en el seu lluminós estudi *Notes sobre la transmissió manuscrita de l'opus lullianum*, aparegut a «Franciscàlia» el 1928, i atendre's als consells del Dr. Pere Bohigas en el seu recent discurs d'ingrés a l'Escola Lulliana, titulat: *Treballs preliminars que, al meu entendre, deurién efectuar-se per dur a terme l'edició de les Obres llatines del B. Ramon Lull*. El P. Batllori, durant el darrer any de la seva residència a l'illa, encetà aquests treballs preliminars, que amb la seva partida quedaren en suspens. Steegmüller i els seus col·laboradors ofereixen honestament les seves edicions com a no crítiques. Això ja és molt; però caldrà encara recórrer bastant de camí fins arribar a la desitjada edició crítica.

El susdit fascicle VII-VIII és presentat com a Secció I d'una «Miscellanea Lulliana» en curs de publicació, projectada a base dels dos volums mecanografiats d'estudis lullians que els amics i admiradors de Mn. Salvador Galmés li oferiren en homenatge el Nadal de 1946 i que aquest, en morir, llegà a l'Escola amb els seus papers. Les circumstàncies no permeteren llur publicació en vida del destinatari. No ens podem estar de lloar la decisió i diligència de l'Escola a donar-los a llum. Però ens dol haver de consignar així mateix la nostra protesta per l'intent d'ampliar llur contingut amb una sèrie d'altres col·laboracions que no hi tenen res a veure, amb la qual cosa és tergi-

versat el sentit genuí de l'homenatge i se'l mistifica a benefici de motivacions estranyes, encara que siguin respectables. La figura exemplar de l'homenatjat — una vida sencera de treball consumida a la major glòria de Ramon Llull — i l'abrandament puríssim dels oferents exigien que la «Miscel·lània Galmés» fos publicada sense desfiguracions.

IV-VI. — Al marge de la sèrie regular dels «Studia Monographica», l'Escola Lulliana de Mallorca dóna també a llum publicacions diverses. Unes, com el discurs d'entrada a l'Escola del veneçolà Antonio Reyes sobre les previsions científiques del Doctor Il·luminat, no tenen altre interès que el de testimoniar la penetració de les idees lullianes a l'Amèrica espanyola. D'altres, com el volum de comentaris a Llull del Dr. Blanes Mestre, brollen de simples motivacions afectives i familiars. De totes aquestes publicacions lliures, la més valuosa és l'obra d'homenatge pòstum al Dr. Miquel Massuti, mort prematurament a Palma l'any 1950. Massuti fou un distingit home de ciència i alhora un fervorós lullista que, seguint les petjades del cistercenc P. Pasqual, estudià a fons la cosmologia de Ramon Llull, la teoria lulliana de les marees i de la brúixola i la posició de Llull enfront de l'alquímia. El volum esmentat recull les diverses publicacions lullianes, més un llarg estudi inèdit, de l'homenatjat; es ressent, però, de massa repeticions, que s'haurien pogut evitar amb una acurada selecció dels materials.

Joaquim CARRERAS i ARTAU

FRANZ PELSTER: *Die Quaestio Heinrichs von Harclay über die zweite Ankunft Christi und die Erwartung des baldigen Weltendes zu Anfang des XIV. Jahrhunderts*. Roma, Edizioni di Storia e Letteratura, [1951]. 58 pàgs. («Archivio Italiano per la Storia della Pietà», I, 25-82).

MIQUEL BATLLORI, S. I.: *Arnau de Vilanova antiscolastique d'après les textes catalans et italiens*. Roma 1951. («Scholastica ratione historico-critica instauranda. Acta Congressus Scholastici Internationalis Romae anno sancto MCM. celebrati», 567-581.) — *Arnau de Vilanova en Italie*. Barcelona 1952. (AST, XXVIII (1950), 83-101.)

LUIS DE PINA: *Pedro Hispano e Arnaldo de Vilanova na educação médica popular hispânica*. Lisboa 1951. («Anais da Academia Portuguesa da História», 2.ª série, III, 241-337.)

JUAN ANTONIO PANIAGUA ARELLANO: *Vida de Arnaldo de Vilanova*. Madrid 1951. («Archivos Iberoamericanos de Historia de la Medicina», III, 3-83.)

I. — La magnífica monografia del conegut jesuïta i medievalista alemany Pelster sobre les idees apocalíptiques emeses en la literatura teològica europea dels primers anys del segle XIV projecta una viva llum sobre un tema gairebé verge, que l'autor ha hagut d'investigar a base de materials manuscrits o, almenys, raríssims. Pelster descriu com arribà a plantejar-se, en l'ambient intel·lectual de París, el tema de la fi del món i de la vinguda de l'Anticrist, i com es destriaren, a l'entorn d'aquest tema, les tendències doctrinals de